

Een fooi voor monumentenzorg

In het februari-nummer van *Renovatie en Onderhoud* van dit jaar is voor de eerste keer gewezen op structurele onvolkomenheden in de bepaling van de stijging van de restauratiekosten. Op grond daarvan heeft het CBS in samenwerking met het Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid een nieuw indexcijfer van restauratiekosten opgesteld. Dit cijfer onderscheidt zich van het oude indexcijfer doordat:

- 1) de ontwikkeling van de BTW in is opgenomen,
- 2) rekening is gehouden met de kostenverhoging door arbeidstijdverkorting en
- 3) de extra stijging van de sociale premies, betaald door de werkgever, in het indexcijfer is verwerkt.

Wanneer het samengestelde effect van deze drie correcties wordt teruggerekend tot het jaar vóór de invoering van de BTW blijkt dat het nieuwe indexcijfer een kostenontwikkeling registreert die een kleine 40% hoger ligt dan op grond van het oude indexcijfer oorspronkelijk was aangenomen (zie tabel 1). Wanneer we nu de stijging van de restauratiekosten over de afgelopen tien jaar vergelijken met die van woningwetwoningen, de consumentconsumptie en de groei van restauratiesubsidies, krijgen we het beeld van tabel 2.

De stijging van de restauratiekosten is dus aanzienlijk geweest, zelfs vergeleken met de toch ook sterk gestegen bouwkosten van woningen. De gemiddelde stijging van de restauratiesubsidies van 11,6% per jaar is sterk beïnvloed door de onverwacht grote begrotingsoverschrijding van 17% in 1979.

Werkgelegenheid

Naast de restauratiesubsidies van het ministerie van CRM worden er door het ministerie van Sociale Zaken ook nog subsidies voor restauraties beschikbaar gesteld in het kader van de bevordering van de werkgelegenheid. Deze bedragen zijn reëlf hoog, en dus erg belangrijk, maar helaas sterk fluctuerend en niet direct geschikt voor alle monumentencategorieën. Zo

„De handhaving van het restauratiebudget op een hoogte van ruim f 100 miljoen is mede bedoeld ter ondersteuning van het beleid, gericht op het stimuleren van de werkgelegenheid in de bouwnijverheid”.

Zo begint het hoofdstuk monumentenzorg in de begroting van 1981 en daarmee geeft CRM aan dat de monumentenwereld zelf maar iets moet verzinnen op de steeds stijgende prijzen. Met nominaal f 100 miljoen kun je immers elk jaar minder doen. Op de post monumentenzorg wordt daardoor bezuinigd met zo'n 8%.

Komt er dit jaar niets extra's bij en houden we rekening met de werkgelegenheidsgelden en de geraamde begrotingsoverschrijding in 1980 dan is monumentenzorg zelfs met 30% gekort.

was in 1979 niets beschikbaar gesteld, maar bleek aan het eind van dat jaar toch 13,9 miljoen besteed te zijn.

Een vergelijkbare begrotingsoverschrijding was ook te zien bij de gewone monumentensubsidies: in plaats van de begroote 98 miljoen werd 114,4 miljoen uitgekeerd. Bij navraag bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en het CBS bleek dat deze begrotingsoverschrijding te wijten was aan toegekende compensaties voor de gestegen restauratiekosten en aan extra gelden voor restauraties in het kader van de stadsvernieuwing. Dat laatste betekent dat voornamelijk woonhuismonumenten hebben geprofiteerd van de extra uitgekeerde bedragen, iets wat recentelijk bevestigd werd in een publikatie van het CBS hierover (CBS, Statistisch Bulletin no. 73). Daaruit blijkt dat de nominale groei van een kleine vier miljoen in 1979 ten opzichte van 1978 geheel was te danken aan een toename van de beschikbare subsidies voor woonhuismonumenten. Dat het hier bovendien veelal kleine restauraties betrof mag blijken uit het feit dat het aantal woonhuisrestauraties met 40% toenam. Voor met name de woonhuismonumenten is dit dus een verheugende ontwikkeling.

Begroting '81

Uit de begroting van 1981 blijkt dat in 1980 iets dergelijks gaat gebeuren. Het restauratie-artikel was begroot op 109 miljoen en staatssecretaris Wallis de Vries heeft in de loop van het jaar nog eens 21 miljoen uit de werkgelegenheidspot toegezegd. Volgens de ramingen van de begroting 1981 zal de begroting van

Restauratie-column

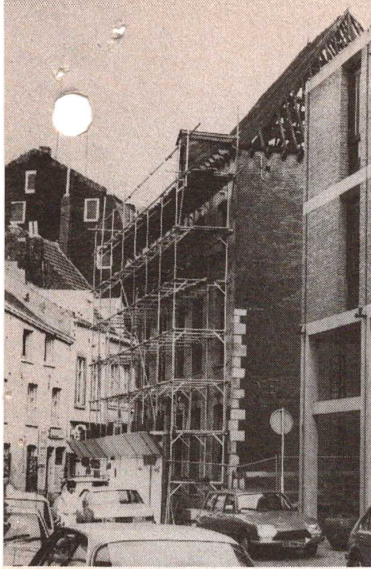
Met dit artikel worden de nieuwe R&O-columnisten geïntroduceerd: Aldert Dreimuller en André van Hooren. Ze hebben eerder in R&O (80/2) geschreven over de samenwerking van het restauratiekosten-indexcijfer, maar voortaan verzorgen zij maandelijks een column over de wereld van de monumentenzorg. Zij zullen vooral de actuele ontwikkelingen volgen, maar van tijd tot tijd ook beschouwingen geven. Bijv. over de projectontwikkelen-de taak van de aloude "stads-herstellers".

Tabel 1. Het oude en het nieuwe indexcijfer van restauratiekosten, 1968-1979, 1970 = 100

Jaar	Oude indexcijfer	Nieuwe indexcijfer
1968	(88)	75
1969	(93)	90
1970	100	100
1971	115	115
1972	128	126
1973	140	148
1974	159	172
1975	174	197
1976	185	286
1977	203	232
1978	220	248
1979	(236)	279

Bron: CBS, EIB; Het oude indexcijfer is niet bekend voor de jaren 1968, 1969 en 1979. De geschatte indexcijfers voor die jaren staan tussen haakjes.

restauratie

Hoe moeten we nu de nieuwe cijfers beoordelen? Laten we eens naar de begroting van 1981 kijken. Begroot is 106 miljoen op het restauratie-artikel. Over het aandeel uit de werkgelegenheidspot is nog niets bekend. Daarover wordt nog gepraat. De geluiden die wij uit Zeist en

Den Haag opvangen zijn somber. Als we ons bovendien bedenken dat er in 1979 en 1980 officieel niets is begroot en deze uitgaven – volgens geruchten – berusten op verplichtingen uit voorgaande jaren, dan ziet het er niet al te gunstig uit voor 1981. We mogen dus slechts rekenen op 106 miljoen, waarvan 100 miljoen uit hoofde van in vorige dienstjaren aangegane verplichtingen; rest voor 1981: 6 052 000 gulden.

Wat betekent dit nu? In tabel 3 zijn de begrotings- en rekeningcijfers op een rij gezet vanaf 1970 tot en met 1981. In de tabel hebben we het restauratie-artikel en het werkgelegenheidsartikel samengenomen en met behulp van het nieuwe indexcijfer vertaald in reële bedragen. De tabel laat duidelijk zien

dat er vanaf het topjaar 1976 sprake is van een sterke achteruitgang. Blijft het voor 1981 bij de 106 miljoen dan is er zelfs sprake van een halvering van de reële subsidiebedragen.

De vraag dringt zich nu op, welk bedrag eigenlijk op de begroting had moeten staan om hetzelfde reël aan subsidies te kunnen toezeggen als in 1976. Dit blijkt een bedrag te zijn van 234 miljoen, maar liefst 128 miljoen meer dan de nu toegezegde 106. Willen we de subsidie-inspanning van 1980 reël evenaren, dan moet er 48 miljoen meer op de begroting staan, dus 154 miljoen. De conclusie ligt voor de hand; er wordt sterk gekort op de restauratiesubsidies. Tenzij – ja, tenzij er weer extra gelden komen via de werkgele-

genheidspot en begrotingsoverschrijding. Hoewel de afgelopen jaren behoorlijke begrotingsoverschrijdingen hebben laten zien, waren die toch niet in de orde van grootte van 45%, die nu nodig is om het peil van 1980 te handhaven.

Al met al is er flink wat werk aan de winkel voor de monumentenorganisaties. Wij blijven echter met de vraag zitten of dit nu wel de ideale manier is om een monumentenbeleid vorm te geven.

het restauratie-artikel in 1980 ruim 20% worden overschreden, maar zal van de toegezegde 21 miljoen slechts 10 miljoen worden uitgegeven. In totaal belopen de uitgaven dan 142 miljoen, wat nog steeds een overschrijding is van 9%. De begroting en de uiteindelijke rekening hebben sinds 1968 niet meer zo uit de pas gelopen en hebben blijkbaar niets meer met elkaar te maken.

Tabel 2. De gemiddelde jaarlijkse stijging van restauratiekosten, consumptie, woningwetwoningen en restauratiesubsidies over de periode 1969-1979

	gemiddelde stijging in % 1969-1979
gezinsconsumptie	7,0
bouwkosten woningwetwoningen	10,3
restauratiekosten	112,0
restauratiesubsidies	111,6

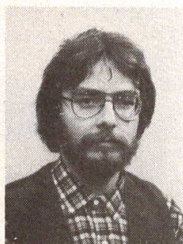
bron: CBS-Nationale rekeningen, EIB, Jaarverslagen Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

Tabel 3. Begroting en rekening van het restauratie-artikel en het werkgelegenheids-artikel, reël en nominaal; 1970-1981 in mln gulden

Jaar	begroting nominaal	begroting reël	rekening reël	rekening begroting	index- cijfer
1970	39,3	39,3	40,3	40,3	100
1971	42,3	36,8	36,3	41,7	115
1972	42,8	33,5	33,4	42,1	126
1973	57,8	39,1	42,1	62,3	148
1974	70,9	41,2	44,0	75,6	172
1975	106,3	54,0	56,6	111,4	197
1976	133,7	71,9	72,1	134,1	186
1977	122,1	52,6	54,9	127,4	232
1978	126,1	50,9	50,3	124,8	248
1979	98,2	35,2	46,0	128,4	279
1980	109,1	36,3	47,2	142,0	(301) ¹⁾
1981	106,0	32,6	32,6	106,0	(325) ¹⁾

1) geschat op basis van voorlopige gegevens.

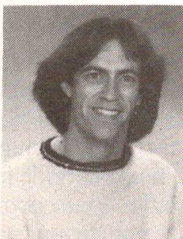
drs. ir. A. Dreimuller

Aldert Dreimuller studeerde architectuur en restauratie aan de Technische Hogeschool te Delft. Hij studeerde in beide vakrichtingen af met een project over de stedenbouwkundige aspecten van renovatie en restauratie in St. Truiden (België).

Daarna studeerde hij bedrijfskunde aan het Interuniversitair Instituut voor Bedrijfskunde te Delft, met als afstudeerproject een studie naar modellen voor de gemeentelijke organisatie van de stadsvernieuwing. Na zijn studies werkte hij bij het Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid, waar hij o.m. onderzoek verrichtte naar de taak en plaats van de projectontwikkelaar in het bouwproces. Het rapport van die studie is besproken in R&O. Sinds maart '80 is Dreimuller in dienst van Raadgevend Ingenieursbureau Dwars, Heederik en Verhey bv, bij de hoofdafdeling Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. Hij is nu „uitgeleend” aan de gemeente Spijkenisse, als project-secretaris voor nieuwbouwplannen.

drs. A. van Hooren

André van Hooren studeerde economie aan de Universiteit van Amsterdam met als hoofdrichtingen ontwikkelingseconomie, economische geschiedenis en bouw-economie. Aan het eind van zijn studie was hij werkzaam als kandidaatsassistent bij de Stichting Wetenschappelijk Onder-

wijs in Economische en Sociale Aspecten van Bouwproductie en Bouwnijverheid. Na zijn studie trad hij in dienst bij het Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid, waaraan hij tot op dit moment als wetenschappelijk medewerker is verbonden. In het kader van het Structuuronderzoek Bouwnijverheid deed hij onderzoek naar de bouwkostenontwikkeling, hetgeen resulteerde in een EIB-publikatie over dit onderwerp („Ontwikkeling en analyse van de bouwkosten”). Zijn activiteiten op het gebied van monumenten en restauraties vinden hun oorsprong in het buurtgroepenwerk in het centrum van Amsterdam en in zijn bouweconomie-studie, waarin de nadruk lag op stadsvernieuwing en restaureren. Op dit ogenblik doet hij onderzoek naar de financiering en subsidiëring van monumentenrestauraties.